

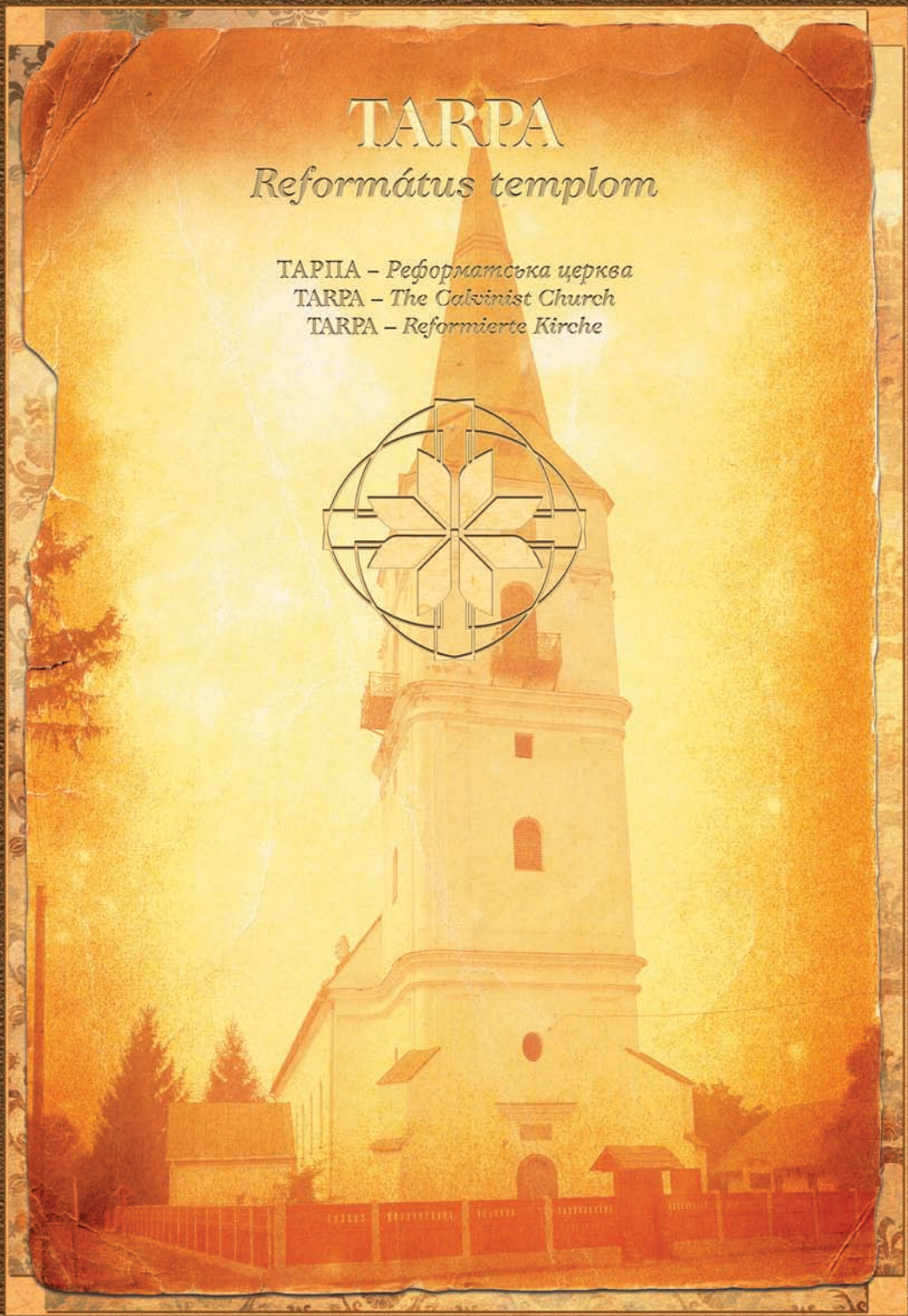
TARPA

Református templom

TARPA – *Реформатська церква*

TARPA – *The Calvinist Church*

TARPA – *Reformierte Kirche*

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYE
KÖZÉPKORI TEMPLOMOK ÚTJA

TARPA
Református templom

A középkori templomok útja címen született meg az a tematikus útvonal, amely a Kárpát-medencében egyedülálló vallási és kulturális örökséggel szeretné mélyrehatóan megismertetni az érdeklődőket. Ez a tematikus útvonal hivatott bemutatni a valaha egy történelmi régiót alkotó, Északkelet-Magyarország, Kárpátalja, valamint a Partium északi részének középkori egyházi örökségét. Az útvonal területileg a magyarországi Szabolcs-Szatmár-Bereg, a romániai Szatmár és az ukrajnai Kárpátalja megyén halad keresztül, amelyet behálózzák közös történelmi gyökerek. Kárpátalja középkori templomai jelentik a nyugati kereszténység keleti határvonálát, itt ér véget gótika és veszi kezdetét a fa templomok földje és az ortodoxia. A viharos történelmű Kárpátalján viharos múltja volt a templomoknak is. Sokuk elpusztult a tatárjárás után, a reformáció előretörésével sorra a protestánsokhoz kerültek, számos leégett a kora újkor szabadság küzdelmeiben, a szovjet időkben, több esetben Isten házából ateista múzeum lett. Mára az idő, a történelem megnyugodott és az egyházi örökség turista látványossággá vált.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, középkori templomokban Magyarország egyik leggazdagabb vidéke, a középkori templomoknak itt olyan sűrű hálózatuk maradt fent, amely egyedülálló. Szatmár és Bereg középkori egyházi örökségének egyedi hangulatát idézik a kisméretű templomok, a mellékük épített fa harangtornyok, a gazdagon fennmaradt középkori freskók, a festett karzatok, a díszes kazettás mennyezetek, faragott szószekek. Az Alföld középkori templomainak nagy része a török dúlások áldozatává vált. Ez a vizek által körbezárt vidék azonban távol tartotta magától a hódító hadakat, az idegen kultúrákat. Így maradhattak fent páratlan gazdagságukban és szépségükben ezek a kis középkori templomok, amelyek ékszerdobozai ennek a vidéknek.

www.temple-tour.eu

<http://www.facebook.com/kozepkoritemplomokutja>

Тематичний маршрут під назвою «Шляхами середньовічних церков» був створений з метою докладного ознайомлення зацікавлених з цією винятковою клерикальною та культурною спадщиною Карпатського басейну. Цей тематичний шлях покликаний на представлення церковної спадщини середньовіччя колись єдиного історичного регіону – Північно-східної Угорщини, Закарпаття, а також північної частини Парціуму. Наявний шлях територіально охоплює область Сабольч-Сатмар-Берег в Угорщині, повіт Сату-Маре у Румунії і Закарпатську область України, в якому переплітаються спільні історичні корені.

Середньовічні церкви Закарпаття являють собою східну межу західного християнства, тут завершується готика і починається край дерев'яних церков та ортодоксія. Бурхлива історія Закарпатського краю відображає також і бурхливе минуле церков. Багато з них було спустошено за часів татарської навали, з прориванням реформації вони одна за одною опинилися у володінні протестантів, значна кількість з них згоріла на кострі визвольної боротьби нової ери, а за радянські часи більшість домів Господніх стали музеями атеїзму. На сьогоднішні часи історія утихомирилась, і церковна спадщина стала туристичним видовищем. Область Сабольч-Сатмар-Берег є одним із найбагатших на середньовічні церкви краєм Угорщини, тут залишилася така багата ланка церков середніх віків, яка у своєму порозумінні являється унікальною. Церкви малих розмірів Сатмарського та Березького країв, зі зведеними біля них дерев'яними дзвіницями, збереженими до нас середньовічними фресками, розмальованими хорами, орнаментальними кесонними стелями та різьбленими амвонами, відтворюють винятковий настрій середньовічної церковної спадщини. Більша частина середньовічних церков Альфельдського краю стала жертвою татарського нашествия. Однак цей, окутаний водами, край не допускав до себе ворожнече військо, чужу культуру. Таким чином він міг зберегти в своїй незрівнянній помпезності та красі ці маленькі середньовічні церкви, які безсумнівно є родзинками цього краю.

The Route of Medieval Churches is the name of the thematic route designed with the intention of thoroughly familiarising interested tourists with a unique religious and cultural heritage in the Carpathian Basin. This thematic route was created with the purpose of presenting the medieval ecclesiastical heritage of three geographical units, which formed a historical region in the past: Northeast Hungary, Kárpátalja (Subcarpathia) and the northern area of the region called Partium. The route crosses Szabolcs-Szatmár-Bereg county on Hungarian territory, Szatmár/Satu Mare county in Romania and Transcarpathia (Zakarpatska oblast') in Ukraine. A web of common historical roots ties together these three administrative units.

The medieval churches in Kárpátalja (Subcarpathia) represent the eastern frontier of Western Christianity, this is the region where Gothic architecture meets the wooden churches characteristic to the Greek Orthodox denomination. The region itself had a tumultuous history and the past of its churches constitutes no exception with regard to this observation. Many of them had been destroyed during the Mongol Invasion of Europe, the remaining ones were seized one after another by the Calvinists as the Reformation gained ground, a large number burned down during the freedom fights of Early modern history and, in Soviet times, churches were often transformed into museums for atheists. We live now in peaceful times, in a calm period of history - hence, churches became tourists' attractions.

Szabolcs-Szatmár-Bereg county is one of the richest areas in Hungary in what concerns medieval churches. A unique network of medieval churches has been preserved here. The small churches, the wooden belfries standing next to them, the medieval frescoes which still exist in so many places, the painted galleries, the richly decorated coffered ceilings and the carved pulpits evoke the unique atmosphere characteristic to the ecclesiastical heritage of the historical Szatmár and Bereg counties. Unfortunately, the major part of the medieval churches on the Great Hungarian Plain (Alföld) have been devastated by the Ottoman Turks. Nonetheless, the waterways and lakes surrounding this region kept conquering armies and foreign cultures away. In this manner, these tiny medieval churches, real jewels of this area, could have been preserved together with their unparalleled richness and beauty.

www.temple-tour.eu

<http://www.facebook.com/kozepkoritemplomokutja>

Unter dem Titel **Straße mittelalterlicher Kirchen** wurden eine thematische Tour zusammengestellt, die das einzigartige religiöse und kulturelle Erbe des Karpatenbeckens umfassend vorstellen möchte. Diese thematische Tour führt durch die einst eine zusammenhängende historische Region bildenden Gegenden von Nordostungarn, Transkarpatien sowie den nördlichen Teil von Partium und macht an den schönsten, sakralen Bauten aus dem Mittelalter halt. Die Tour verläuft durch das ungarische Komitat Szabolcs-Szatmár-Bereg, den rumänischen Kreis Satu Mare und das ukrainische Transkarpatien, ein Landstrich, der durch gemeinsame historische Wurzeln verbunden ist.

Die mittelalterlichen Kirchen von Transkarpatien bedeuten die östliche Grenzlinie des westlich geprägten Christentums, wo die Gotik endet und das Gebiet der Holzkirchen und des orthodoxen Christentums beginnt. In Transkarpatien mit seiner turbulenten Geschichte blieben auch die Kirchen nicht von den Turbulenzen verschont. Viele von ihnen wurden nach dem Tatarensturm zerstört, eine ganze Reihe wurde mit der Ausbreitung der Reformation in protestantische Kirchen umgewandelt, zahlreiche Kirchen brannten in den Freiheitskämpfen der frühen Neuzeit nieder, zu Zeiten der Sowjetmacht wurden mehrere Gotteshäuser als atheistische Museen genutzt. Heute beruhigten sich die Zeiten und das sakrale Erbe wurde zur Touristenattraktion.

Das Komitat Szabolcs-Szatmár-Bereg ist eine der an mittelalterlichen Kirchen reichsten Gegenden in Ungarn, die frühen Kirchen blieben hier in einem so dichten Netz erhalten, das einzigartig ist. Die kleinen Kirchen, die daneben gebauten Glockentürme aus Holz, die vielfach sichtbaren mittelalterlichen Fresken, die bemalten Emporen, die geschmückten Kassettendecken, die geschnitzten Kanzeln beschwören die einzigartige Atmosphäre des mittelalterlichen sakralen Erbes von Szatmár und Bereg herauf. Das von Gewässern umgebene Gebiet hielt die Truppen auf ihren Eroberungszügen und auch fremde Kulturen fern, deshalb konnten die kleinen mittelalterlichen Kirchen in ihrem einzigartigen Reichtum und in ihrer Schönheit erhalten bleiben, die architektonische Kleinodien dieser Gegend sind.

TARPA

Református templom

H

A falu nevét 1299-ben említették először, 1332-ben már állt Szent András tiszteletére szentelt temploma. A település a középkorban már mezővárosi ranggal bírt. A település Tarpasziget nevű részén a források pálos kolostort említenek. A tarpai templom a Bereg legnagyobb temploma, kiemelkedik a többi középkori templomhoz képest méreteiben is. A nagyméretű középkori templomból csak vulkáni kőtömbökből épült hajójának falai állnak. Nem tudható, hogy a mai templom azonos-e a XIV. század elején említettel, vagy annak elbontása után, a XIV-XV. század fordulóján épülhetett. A nyugati és az előcsarnokból nyíló, pálcátagos, szemöldökgyámos déli kapu maradt fenn. A gótikus ablakokat a XVIII. századi átépítés során kibővítették. A déli kapu fölött egy Bátori-címeres kőtáblát láthatunk, melyet a Sárkány-rend jelvénye ölel körül.

A 7 centiméter vastag ajtólap középkori, ennek vasalatai, zárja is eredeti. Hazánk területén nagyon ritka az ép gótikus asztalosmunka. A gyülekezet a XVI. század közepén tért át a református hitre. 1795-ben a középkori hajó szélességében hatalmas teremtemplomot építettek, melyhez keletről 45,5 méter magas tornyot emeltek. A tornyot 1881-ben akkora villámcsapás érte, hogy harangjai széthasadtak.

A templom különleges látványosságai a középkori falképek, amelyek a XV. század elején készültek. Az első és egyben legnagyobb méretű kép Szent György küzdelmét ábrázolja a Sárkánnyal, amely a magyar művészettörténeti emléktárgyakban jelentős helyet foglal el. Az országban megkülönböztetett tiszteletnek örvendő, a lovagi erények megtestesítőjeként számon tartott Györgynek Tarpán az átlagosnál nagyobb jelentősége is lehetett, mivel a templomot építő Bátori család őse a legenda szerint megölte az ecsedi lóp sárkányát, és sárkányfogas címerüket övezve hamarosan megjelent a Zsigmond király által alapított Sárkányrend jelvénye is. A képmező bal felső sarkában láthatjuk a várost és a bástyán álló királyi párt. A jobb felső sarokban az elrabolt királynő imádkozik.

A képmező közepét kitölti az ágaskodó lovon ábrázolt szent alakja. A ló patája alatt sárkány tekergőzik, a sziklahasadékból sárkányfiak tűnnek elő. A középső képen a Keresztrefeszítés jelenetét láthatjuk, a kereszt alatt Mária és Szent János alakjával. A harmadik képen a jobbában pallost, baljában mérleget tartó Szent Mihályt ábrázolták. A mérleg bal serpenyőjében egy stilizált torony van, a másik kart három ördögfigura egy malomkő segítségével sem tudja lehúzni.

Táblás famennyezete 1782-ben készült, majd 1903-ban festették ki. A berendezési tárgyak közül kiemelkedik a népi barokk, áttört koronájú szószék, ez a darab a XVIII. századból származik, illetve az egyszerű kialakítású, az úgynevezett „papnék padján” látható barokk festmény.

Назва села згадується вперше у 1299 році, а в 1332-му році вже стояла його церква освячена в честь Св. Андрія. Вже в середні віки поселення мало ранг опідуму. В частині поселення під назвою Тарпасігет першоджерела згадують про павлікіанський монастир. Тарпівська церква є найбільшою церквою в області Берег, вона виділяється серед інших середньовічних церков також і своїми розмірами. Від величезної середньовічної церкви залишилися лише стіни її нефу, збудовані з великих кам'яних брил вулканічного походження. Ми не знаємо, чи є нинішня церква тією, що згадана на початку XIV століття, або вона була побудована після її знесення – на межі XIV–XV століття. Зберігся західний портал, а також південний портал з арковим контрфорсом, прикрашений валиками, який відкривається з притвору. Готичні вікна в процесі перебудови в XVIII столітті, були розширені. Над південним порталом встановлено кам'яну дошку з гербом родини Баторі, обрамлену знаком ордену Дракона.

Полотно порталу, товщиною 7 см є середньовічним, разом з оригінальними петлями та замком. На території нашої країни непошкоджені експонати готичної столярної роботи є дуже рідкісними. В середині XVI століття церковна громада перейшла у реформатське віросповідання. В 1795-му році по ширині нефу середньовічної церкви було збудовано величезну зальну церкву, до якої зі східного боку добудували вежу висотою 45,5 м. В 1881-му році у вежу влучила блискавка такої сили, що її дзвони розкололися.

Особливими пам'ятками церкви є середньовічні настінні розписи, датовані початком XV століття. На першій і одночасно найбільшій за розміром картині зображено битву Св. Георгія з драконом, що займає видатне місце в угорських пам'ятних історично-мистецьких матеріалах. Особа Св. Георгія, який був втіленням лицарської доблесті, завжди викликала в країні особливу повагу, а в Тарпі вона могла мати ще більше значення, оскільки за легендою – предок родини Баторі, яка збудувала церкву, вбив дракона, що жив в ечедських болотах, і на обрамленні їх родинного герба з зубами дракона незабаром з'являється також і знак Ордену Дракона, заснованого королем Жигмондом. В лівому верхньому куті реєстру картини видніється місто та королівська пара, яка стоїть на башті. В правому верхньому куті молиться викрадена принцеса.

Центральна частина реєстру картини заповнена зображенням святої постаті на здібленому коні. Під копитами коня звивається дракон, в тріщині скали видно голови малих драконів. На середній картині зображено епізод із Голгофи, з постатями Марії та Св. Іоана під хрестом. На третій картині зображено Св. Михаїла з мечем в правій руці, який тримає в лівій руці терези. В лівобічних

шальках терезів знаходиться стилізована башта, а протилежні шальки терезів не може переважити навіть трійка сатанинських фігур за допомогою жорнового каменю.

Листова дерев'яна стеля церкви виготовлена в 1782-му році, а згодом – в 1903-му році її було пофарбовано. З предметів інтер'єру виділяється амвон в стилі народного бароко, з переламаною короною. Цей предмет походить з XVIII століття, так само як і простої форми картина в стилі бароко, що видніється на так званій «лавці попаді».

TARPA

The Calvinist Church

The village was mentioned for the first time in 1299, and in 1322 its church dedicated to Saint Andrew had already been built. Tarpa was a market town (*oppidum*) in the Middle Ages. One part of the settlement was called Tarpasziget. According to historical sources, the Order of Saint Paul the First Hermit built a monastery there. The church in Tarpa is the largest in the Bereg region, being larger in size than all the other medieval churches. The single structural element remaining from this large medieval church are the walls made of volcanic blocks of stone, which belonged to the nave. It is unclear, whether the present church is identical with the one mentioned at the beginning of the 14th century, or it was built after the demolition of the first church as its replacement at the end of the 14th and the beginning of the 15th century. Only the western and southern gate, leading to the narthex have been preserved. The latter gate was decorated with a billet and canopies supported its lintel on each side.

During the refurbishment of the church, in the 18th century, the Gothic style windows were enlarged. Above the southern gate, there is a slab decorated with the coat of arms of the Bátori family. This is surrounded by the symbol of the Order of the Dragons (*Societas Draconistrarum*). The 7 centimetres thick door is the original medieval one, just like the iron elements on it and its locking mechanism. Such kind of works of art, created by cabinet-makers during the Gothic period and being preserved in an intact state are very rare in Hungary.

The congregation adopted the Calvinist faith by the middle of the 16th century. In 1795, a huge aisle-less church having the same width as the medieval nave was built, and a 45.5 metres high tower erected on its eastern side. In 1881, a powerful lightning hit the tower and split the bells into pieces. The special attractions of this church are the medieval mural paintings created at the beginning of the 15th century. The first and largest painting shows Saint George fighting the Dragon, an important scene in what concerns Hungarian art history. Saint George was venerated in Hungary as the main representative of chivalric values. However, in Tarpa, his importance must have been even greater because – according to a legend – an ancestor of the Bátori family, the noblemen providing the financial means for building the church, killed the dragon living in the marshes of Ecsed. Accordingly, their coat of arms bearing a dragon-tooth, is present in the church being surrounded by symbol of the Order of the Dragons (*Societas Draconistrarum*) established by king Sigismund of Luxemburg. In what regards this mural, the township and the royal couple standing on a bastion are shown in the upper left corner. In the upper right corner, the royal princess, who was kidnapped by the dragon, is praying. In the middle, one can see the figure of the saint on his prancing horse. The dragon is under the horse's hoofs and juvenile dragons come out from the

fissures in the rock. The painting in the middle shows the scene of Crucifixion with The Holy Mary and Saint John standing below the cross. The third painting depicts Saint Michael holding a sword in his right hand and a scale in his left hand. A stylised tower is on the left plate of the scale, while three devils are trying in vain to counterbalance the tower with a millstone put on the right plate.

The coffered wooden ceiling of the church was made in 1782, but was painted only in 1903. In what regards church furniture, the 18th century pulpit having a pierced baldachin is definitely worth mentioning as an example of the rustic Baroque style. Of similar value is the rather unsophisticated Baroque painting on the 'bench of the priests' wives'.

TARPA

Reformierte Kirche

DE

Der Name des Dorfes wird 1299 zum ersten Mal erwähnt, im Jahr 1332 stand schon die zu Ehren des Heiligen Andreas geweihte Kirche. Die Ortschaft hatte im Mittelalter schon den Rang einer Kleinstadt. Im Tarpasziget genannten Ortsteil wird ein Paulaner-Kloster erwähnt. Die Kirche von Tarpa ist die größte Kirche des Bereg, sie ist hinsichtlich ihrer Abmessungen auch im Vergleich mit den anderen mittelalterlichen Kirchen hervorzuheben. Von der großen mittelalterlichen Kirche stehen nur die aus vulkanischen Steinquadern errichteten Wände des Kirchenschiffs. Es ist nicht bekannt, ob die heutige Kirche identisch mit der Anfang des 14. Jahrhunderts errichteten Kirche ist oder nach deren Abriss um die um die Wende vom 14. zum 15. Jahrhundert gebaut wurde. Von der westlichen Fassade und der Vorhalle blieben das von der Vorhalle sich öffnende Stabgewändeportal mit Gesimsträger erhalten. Die gotischen Fenster wurden beim Umbau im 18. Jahrhundert vergrößert.

Über dem Südturm befindet sich eine Steintafel mit dem Wappen der Bátori, die das Wahrzeichen des Drachenordens umrahmt. Das 7 cm dicke Türblatt stammt aus dem Mittelalter, seine Beschläge und sein Schloss sind original erhalten. Eine unversehrte, aus dem Mittelalter erhaltene Tischlerarbeit ist auf dem Territorium von Ungarn sehr selten. Die Gemeinde ging Mitte des 16. Jahrhunderts zum reformierten Glauben über. 1795 wurde in der Breite des mittelalterlichen Kirchenschiffs eine riesige Kirche errichtet, an die im Osten ein 45,5 Meter hoher Kirchturm gebaut wurde. Der Turm wurde 1881 vom Blitz getroffen, so dass seine Glocken in Stücke zersprangen. Die Besonderheit der Kirche sind die mittelalterlichen Fresken, die zu Beginn des 14. Jahrhunderts angefertigt worden.

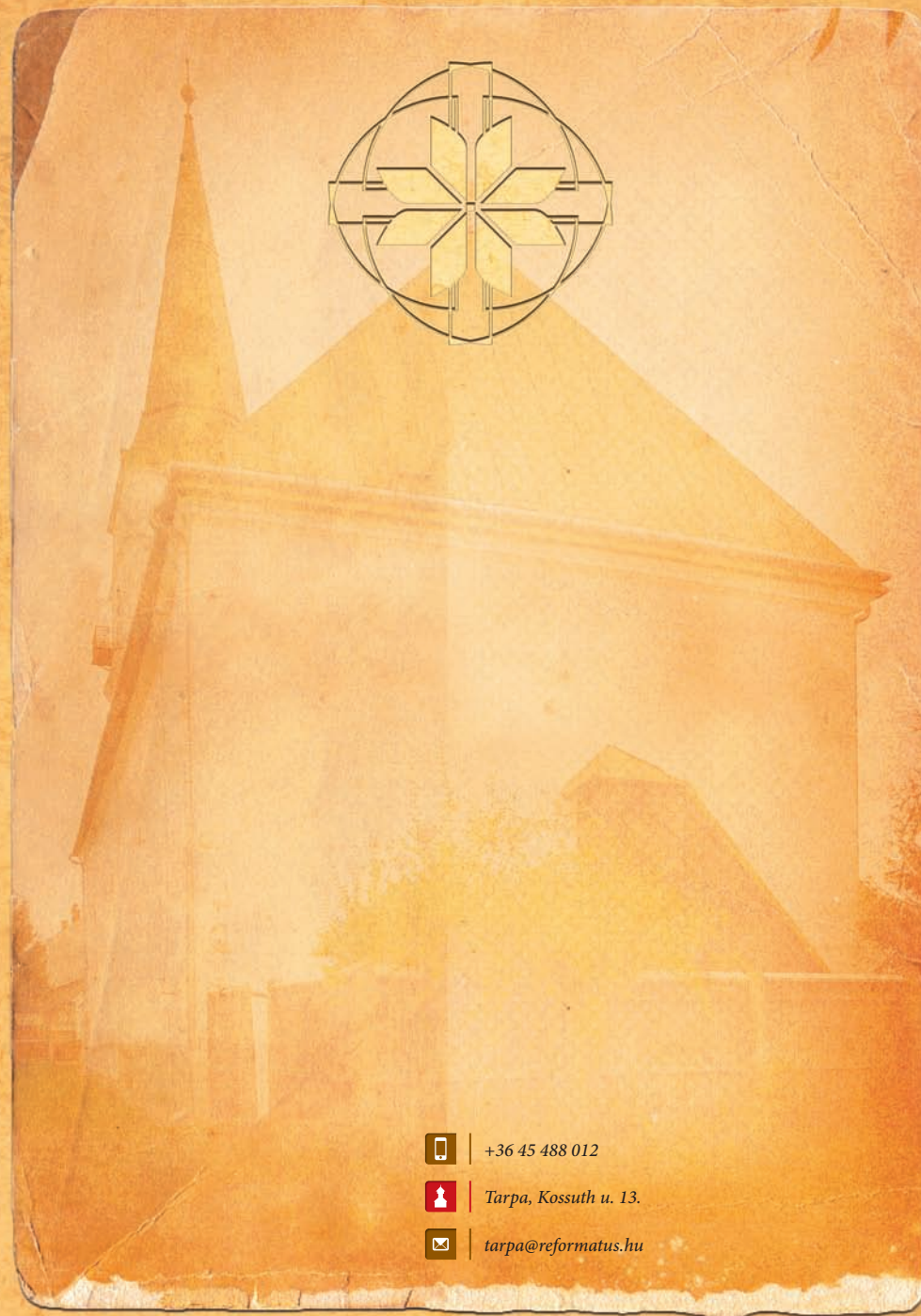
Die erste und zugleich größte stellt den Kampf des Heiligen Georg mit dem Drachen dar, der in der ungarischen Kunstgeschichte einen besonderen Platz einnimmt. Der sich im Land großer Verehrung erfreuende, als Verkörperung der ritterlichen Tugenden geltende Georg hatte vermutlich in Tarpa eine noch größere Bedeutung, da der Held der die Kirche errichtenden Familie Bátori der Legende nach den Drachen des Ecseder Sumpfs tötete und ihr Wappen als Drachenbesieger bald darauf als Wahrzeichen des von König Sigmund gegründeten Drachenordens erschien. In der Ecke des linken oberen Bildfeldes ist die Stadt und das auf der Bastei stehende königliche Paar zu sehen. In der rechten oberen Ecke betet die abgebildete, geraubte Königstochter.

Die Mitte des mittleren Bildfeldes füllt ein auf einem sich aufbäumenden Pferd dargestellter Heiliger. Unter den Hufen des Pferdes windet sich ein Drache, aus den Felsspalten kommen kleine Drachen hervor. Auf dem mittleren Bild ist die Kreuzigungsszene abgebildet, unter dem Kreuz mit Maria und dem Hl. Johannes. Auf dem dritten Bild wurde der Hl. Michael mit dem Schwert in der Rechten und der Waage

in der Linken dargestellt. In der linken Waagschale befindet sich ein stilisierter Turm, die andere können drei Teufel auch nicht mit Hilfe eines Malsteins herunterziehen. Die gefälte Holzdecke der Kirche wurde 1782 angefertigt und 1903 bemalt. Unter den Einrichtungsgegenständen sind die im volkstümlichen Barock errichtete Kanzel mit durchbrochener Krone, die aus dem 18. Jahrhundert stammt, bzw. das einfach gestaltete barocke Gemälde auf der sogenannten „Pastorenbank“ hervorzuheben.

* A brossura Lángi József leírása alapján készült

+36 45 488 012

Tarpa, Kossuth u. 13.

tarpa@reformatus.hu

Partnerség határok nélkül

Jelen kiadvány az Európai Unió társfinanszírozásával készült. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Terület-fejlesztési és Környezetgazdálkodási Ügynökség Nonprofit Kft. felel a kiadvány teljes tartalmáért, mely nem feltétlenül tükrözi az Európai Unió hivatalos álláspontját.

A „Tourist route to the common religious and cultural heritages” című projekt a Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna ENPI Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013 (www.huskroua-cbc.net) keretében valósul meg az Európai Unió társfinanszírozásával. Az Európai Szomszédsági és Partnerségi Eszköz (ENPI) finanszírozási forma az Unió külső határai mentén történő határon átnyúló együttműködések támogatását szolgálja. A HU-SK-RO-UA ENPI CBC Program átfogó célja olyan tevékenységek ösztönzése, melyek egy sokkal intenzívebb és hatékonyabb társadalmi és gazdasági együttműködést eredményeznek Ukrajna és a tagállamok közös határmenti régióiban.

Az Európai Unió 27 tagállamból áll, melyek fokozatosan összekapcsolódnak a know-how, erőforrások megosztásán és sorsaikon keresztül. Ötven éves bővítési folyamat eredményeként kiépítették a stabilitás, demokrácia és fenntartható fejlődés zónáját a kulturális sokszínűség, tolerancia és egyéni szabadságjogok fenntartása mellett. Az Európai Unió megosztja vívmányait és értékeit a határain túli országokkal és népekkel. Az Európai Bizottság az EU végrehajtó szerve.

A Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna ENPI Határon Átnyúló Együttműködési Program a 2007-2013-as programozási időszakban kerül megvalósításra a programban résztvevő tagállamok Ukrajnával szomszédos határain. Az Európai Szomszédsági és Partnerségi Eszköz (ENPI) finanszírozási forma az Unió külső határai mentén történő határon átnyúló együttműködések támogatását szolgálja. A program általános célkitűzése: Az együttműködés fokozása és elmélyítése Ukrajna Kárpátalja, Ivano-Frankivszki és Csernovici megyei és a tagállamok támogatott, illetve „szomszédos” határmenti régiói között, környezeti, szociális és gazdasági szempontból fenntartható módon. A program Közös Irányító Hatósági funkcióit a magyar Nemzeti Fejlesztési Ügynökség látja el. A program hivatalos honlapja: www.huskroua-cbc.net.

A Program az Európai Unió
társfinanszírozásával valósul meg

Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna
ENPI Határon Átnyúló Együttműködési Program

